

Ismeretlen

r é s z l e t a k ö t e t b ő l

Grimmesék

A csizmás kandúr

Egy molnárnak volt három fia, a malma, egy szamara és egy kandúrja; a fiainak örölniük kellett, a szárnak elhoznia a gabonát és elvinnie a lisztet, a macskának pedig megfognia az egereket. Mikor a molnár meghalt, a három fiú megosztozott az örökségen: a legidősebbik megkapta a malmot, a második a szamarat, a harmadik a kandúrt, más egyéb nem maradt neki. Elszomorodott, és így szólt magában: „Nekem jutott a leghitványabb, a nagyobbik bátyám örölhet, a kisebbik lovagolhat a szamarán, én mit kezdek a kandúrommal? Csináltatok az irhájából egy pár bundakesztyűt, azzal vége.” – „Hallgass rám – szólalt meg a kandúr, aki mindent értett, amit a fiú mondott –, nem kell megölnöd, hogy legyen egy pár rossz kesztyűd a bundámból, csak csináltass nekem egy pár csizmát, hogy kijárhassak, és mutatkozhassam az emberek között, akkor majd egykettőre megsegítelek.” Csodálkozott a molnárfiú, hogy így beszélt a kandúr, de mert éppen arra ment a suszter, behívta, és mértéket vetetett vele egy pár csizmához. Amikor elkészült, a kandúr felhúzta, fogott egy zsákot, az alját megtöltötte búzával, fölül viszont madzagot tett rá, amivel behúzhatta, aztán a hátára vette, és kiment az ajtón két lábon, mint egy ember.

Annak idején egy olyan király uralkodott az országban, aki nagyon szerette a fogoly-madarat: csak az volt a baj, hogy nem lehetett hozzájutni. Tele volt velük az erdő, de olyan félénkek voltak, hogy egy vadász sem tudott hozzájuk férközni. Tudta ezt a kandúr, és föltette magában, hogy ő majd jobban csinálja a dolgot; mikor kiért az erdőbe, kinyitotta a zsákot, kiterítette a búzát, a madzagot azonban letette a fűbe, és elvezette egy cserje mögé. Oda bújt el ő maga is, ott ólalkodott-settenkedett, és lesben állt. A foglyok hamarosan összefutottak, megtalálták a búzát, és sorra beugráltak a zsákba. Mikor már szép számmal volt belőlük, a kandúr behúzta a madzagot, odasietett, és kitekerte a nyakukat; aztán hátára kapta a zsákot, és egyenesen a királyi palotába ment. „Állj! – kiáltotta az őr. – Hová, hová?” – „A királyhoz” – felelte kurtán a kandúr. – „Meghibbantál, egy kandúr a királyhoz?” – „Engedd csak át – mondta egy másik őr –, a király gyakran unatkozik, lehet, hogy a kandúr felvidítja a sündörgésével és dorombolásával.” Mikor a kandúr a király elé ért, illően meghajolt, és így szólt: „Felséged! Gazdám, gróf – és itt felmondott egy hosszú és előkelő nevet – királya kegyelmébe ajánlja magát, és e foglyokat küldi felségednek, amelyeket frissiben ejtett hurokba.” A király elámult a szép kövér foglyok láttán, oda

meg vissza volt az örömtől, és megparancsolta, hogy kincseskamrájából annyi aranyat tegyenek a kandúrnak a zsákjába, amennyit csak elbír: „Ezt vidd el a gazdádnak, és mondd meg neki, hogy sokszor köszönöm az ajándékát.”

A szegény molnárfiú viszont üldögélt odahaza az ablaknál, fejét a kezére támasztotta, és arra gondolt, hogy most már az utolsó fillérjét is odaadta a kandúr csizmájáért, és hogy vajon mi a csudát tudhat hozni neki cserébe ez a jószág. Ekkor belépett a kandúr, lekapta hátáról a zsákot, kioldozta, és kiöntötte a molnár elé az aranyat: „Tessék, ezt hoztam a csizmáért, a király egyúttal üdvözlétét küldi, és nagyon hálás neked.” A molnár nagyon megörült a gazdagságnak, noha még föl sem tudta fogni a történeteket. A kandúr pedig, miközben lehúzta csizmáját, mindentről beszámolt, majd így szólt: „Most már van pénzed elég, de nem érjük be ennyivel, holnap újra felveszem a csizmát, hogy még ennél is gazdagabb legyél, a királynak is azt mondtam, hogy gróf vagy.” A kandúr másnap, ahogy mondta, ismét elindult a csizmájában vadászni, és gazdag fogást vitt a királynak. Így ment ez nap mint nap, és a kandúr nap mint nap aranyat vitt haza, és annyira kedves lett a királynak, mint szinte senki más, hogy szabadon járhatott ki-be, és kedve szerint kóborolhatott a palotában. Egyszer a kandúr a király konyhájában állt a tűzhelynél, és melegegett, mikor jött a kocsis, és szitkozódott: „Ó, bárcsak jutna hóhérkézre a király meg a királykisasszony! Gondoltam, elmegyek a fogadóba, és végre iszom és kártyázom egy jót, erre most vigyem őket kocsikázni a tóhoz.” Amint a kandúr ezt meghallotta, hazaosont, és így szólt a gazdájához: „Ha gróf akarsz lenni, és gazdag, gyere ki velem a tóhoz, és fürödj meg benne.” A molnár nem tudta mire vélni a dolgot, de szót fogadott a kandúrnak, kiment vele, levetkőzött anyaszült meztelenre, és beugrott a vízbe. A kandúr viszont összeszedte a ruháit, elvitte és elrejtette őket. Alighogy elkészült, jött hintóján a király; a kandúr rögtön szörnyű jajveszékésbe kezdett: „Ó jaj, legkegyelmesebb királyom! A gazdám éppen itt fürdött a tóban, mikor jött egy tolvaj, és ellopta a ruháit, melyek a parton heverték, a gróf úr most bent van a vízben, és nem tud kijönni, és ha még sokáig bent marad, meghül és meghal.” Hallván ezt a király, megálljt parancsolt, és egyik emberének visza kellett nyargalnia, és hoznia kellett a király ruháiból. A gróf úr a legpompásabb ruhákat öltötte magára, és mert a király amúgy is kedvelte a foglyok miatt, amelyek tudomása szerint tőle voltak, be kellett ülnie mellé a hintóba. A királykisasszony maga sem neheztelt emiatt, mert a gróf fiatal volt, és szép, és tetszett a királykisasszonynak.

A kandúr viszont előrement, és egy nagy réthez ért, ahol száznál is több ember volt, akik szénát kaszáltak. „Kié ez a rét, emberek?” – kérdezte a kandúr. – „A nagy varázslóé.” – „Ide figyeljetek, mindjárt erre fog jönni hintóval a király, s ha megkérdezi, hogy kié a rét, ti azt feleljétek: a grófé; és ha nem így tesztek, egytől egyig agyon lesztek csapva.” A kandúr ekkor folytatta útját, és egy búzamezőhöz ért, de az akkora volt, hogy senki nem látott el a végéig, kétszáznál is több ember állt rajta, és aratta a búzát. „Kié ez a búza, emberek?” – „A varázslóé.” – „Ide figyeljetek, mindjárt erre fog jönni hintóval a király, s ha megkérdezi, hogy kié a búza, ti azt feleljétek: a grófé; és ha nem így tesztek, egytől egyig agyon lesztek csapva.” A kandúr végül egy pompás erdőhöz ért, ahol háromszáznál is több ember állt, kivagdosta a szép nagy tölgyeket, és tűzifát csinált. – „Kié ez az erdő, emberek?” – „A varázslóé.” – „Ide figyeljetek, mindjárt erre fog jönni hintóval a király, s ha megkérdezi, hogy kié az erdő, ti azt feleljétek: a grófé; és ha nem így tesztek, egytől egyig le lesztek ölve.” Azzal a kandúr ment tovább, az emberek meg csak néztek utána, és mert olyan különösen festett, és ember módjára lépdelt a csizmájában, tartottak tőle. Hamarosan elért a varázsló kastélyához, hetykén belépett, és egyenesen a varázsló elé állt. A varázsló megvetően végigmérte, és megkérdezte, hogy mit akar. A kandúr illően meghajolt, és azt mondta: „Hallottam, hogy bármilyen állattá át tudsz változni, ahogy kedved tartja; hogy kutyává, rókává vagy akár farkassá, azt még elhiszem, de hogy elefánttá is, azt teljesen lehetetlennek tartom, ezért hát eljöttem, hogy magam győződjem meg róla.” – „Csekélység az nekem” – mondta büszkén a varázsló, és abban a pillanatban elefánttá változott. – „Ez már valami, de oroszlánna is?” – „Az is semmiség” – mondta a varázsló, és egy oroszlán állt a kandúr előtt. A kandúr úgy tett, mint aki megijedt, és így kiáltott: „Ez hallatlan és hihetetlen, ilyet még álmomban se merem volna gondolni; de minden másnál több lenne, ha egy olyan aprócska állattá is át tudnál változni, mint az egér, te bizonyosan több-

re vagy képes, mint bármelyik varázsló a világon, de ez még neked is túl sok lehet!” A varázsló ennyi édes szó hallatán egészen nyájas lett, és azt mondta: „De bizony, kedves cicus, én arra is képes vagyok”, és máris egérszerűen ugrált körbe a szobában. A kandúr utánaeredt, egy ugrással elkapta, és felfalta.

A király viszont kocsikázott tovább a gróffal és a királykisasszonnyal, és a nagy réthez ért. „Kié ez a széna?” – kérdezte a király. – „A gróf úré” – kiáltotta mindenki, ahogy a kandúr parancsolta. – „Szép darab földje van, gróf úr!” – mondta a király. Aztán a nagy búzamezőhöz értek. „Kié ez a búza, emberek?” – „A gróf úré.” – „Ejha, gróf úr! Csinos, nagy birtokok, mondhatom!” Aztán az erdőhöz értek: „Kié ez a sok fa, emberek?” – „A gróf úré.” A király még jobban elámult, és azt mondta: „Gazdag ember lehetsz te, gróf uram, nem hiszem, hogy neked ilyen pompás erdőm van.” Végül a kastélyhoz értek, a kandúr a lépcső tetején állt, és amikor a hintó megállt, egy ugrással lent termett, kinyitotta az ajtót, és azt mondta: „Uram-királyom, felséged az én gazdám, a gróf úr kastélyába érkezett, akit ez a megtiszteltetés élete végéig boldoggá fog tenni.” A király kiszállt, és elámult a pompás épületen, amely szinte még az ő palotájánál is nagyobb és szebb volt; a gróf pedig felvezette a lépcsőn a királykisasszonyt a terembe, amely mindenütt aranytól és drágakövektől ragyogott.

Akkor eljegyezték a gróffal a királykisasszonyt, és amikor a király meghalt, a grófból király lett, a csizmás kandúrból pedig főminiszter. ■ ■ ■

Adamik Lajos fordítása

A hosszú orr

Volt egyszer három öreg obsitos katona, akik olyan öregek voltak, hogy már az aludtjet sem bírták elrágni, úgyhogy elbocsátotta őket a király. Nyugdíjat nem adott nekik, nem volt miből élniük, és koldusbotra jutottak. Egyszer egy nagy erdősegen haladtak keresztül, és nem tudtak kikeveredni belőle. Amikor beesteledt, ketten lefeküdtek aludni, a harmadiknak pedig örködni kellett fölöttük, nehogy szétmarcangolják őket a vadállatok. Amikor a kettő elaludt, és a harmadik őrséget állt mellettük, előjött egy piros ruhás kis emberke, és rákiáltott: „Ki vagy?” Felelte a katona: „Jóbarát!” – „Miféle Joó-Baráth?” – „Három öreg obsitos katona, akiknek nincs megélhetésük.” Erre azt mondta az emberke, hogy a katona tartson vele, majd ő ajándékoz neki valamit, és ha jól vigyáz rá, élete végéig ad neki megélhetést. A katona követte, ő pedig adott neki egy avított köpönyeget, mondván: ha azt magára veszi, minden kívánsága teljesülni fog, de addig ne szóljon erről a baktársainak, amíg föl nem kel a nap. Amikor aztán megvirradt, és ők felébredtek, társuk elmesélte nekik a történeteket, és továbbhaladtak, amíg másodszor is rájuk nem esteledt. Amikor lefeküdtek aludni, ezúttal a második katona állt őrséget. Jött a piros emberke, és odakiáltott: „Ki vagy?” – „Jóbarát!” – „Miféle Joó-Baráth?” – „Három öreg obsitos katona.” Neki az emberke egy avított kis erszénykét ajándékozott, amelyből sohasem fogyott ki a pénz, akármennyit vett is ki belőle; de figyelmeztette: erről csak napkelte után beszélhet a társainak. Aztán még harmadnap is az erdőben bolyongtak, és aznap éjjel a harmadik katonának kellett örködni. Hozzá is odament a piros emberke, és kiáltotta: „Ki vagy?” – „Jóbarát!” – „Miféle Joó-Baráth?” – „Három öreg obsitos katona.” Neki a piros emberke egy kürtöt ajándékozott, és ha abba valaki belefúj, minden hadinép összecsozdult. Reggel, amikor végre mindhármójuknak megvolt a maga ajándéka, az első katona magára kanyarította a köpönyeget, és azt kívánta, jussanak ki az erdőből. Nosza, már kint is voltak belőle. Betértek egy fogadóba, ételt-italt rendeltek, a legjobbat abból, amit a fogadós előteremthetett. Amikor jóllaktak, az erszény tulajdonosa kifizette mindhármójuk fogyasztását, és egy huncut fillérrel sem maradt adósa a fogadósnak.

Mármost belefáradtak a vándorlásba, ezért az erszényes így szólt a köpönyegeshez: „Szeretném, ha idevarázsolnál egy kastélyt. Pénzünk az van elegendő, úgy élhetnénk, mint a fejedelmek!” Társa odabüvölt egy kastélyt, és már állt is az a kastély, és megvolt benne minden berendezés. Amikor már egy ideje benne laktak, a köpönyeges kívánt egy hintót három almásderes paripával, hogy elutazzanak egy másik királyságba, ahol majd azt mondják, hogy ők három királyfi. Útnak is indultak egy seregnyi lakáj kíséretében, úgyhogy valóban fejedelmi látványt nyújtottak. Fölkerestek egy királyt, akinek csak egy lánya volt, és amint odaértek, jelentkeztek nála. Nyomban asztalhoz ültették, sőt éjszakára is ott marasztalták őket. Nagy vidámság volt az asztalnál, miután pedig ettek-ittak, nekiálltak kártyázni, ami a királykisasszony kedvenc mulatsága volt. A királykisasszony főleg azzal játszott, akinél az erszény volt, és látta, hogy akármennyi pénzt elnyer tőle, az erszénye mégsem ürül ki. Ebből rájött, hogy ez alighanem varázsholmi. Azt mondta a katonának: „Kimelegedtél a játék hevében, igyál egy kortyot!” Töltött is neki, csakhogy álomitalt kevert a borba. Alighogy a katona kiitta, máris elaludt, a királykisasszony pedig elvette az erszényét, visszament a szobájába, és varrt egy másikat, mely ugyanúgy nézett ki, némi pénzt is rakott bele, és odacsempészte az előző erszény helyébe. Másnap reggel a három katona továbbindult. Amikor az egyikük elköltötte azt a kevés pénzt, ami még az erszényben volt, és ismét belemarkolt, látta ám, hogy az erszény kiürült, és üres is marad. Felkiáltott: „A hamis lelkű királykisasszony kicserélte az erszényemet, most aztán ismét szegény emberek vagyunk!” A köpönyeges így felelt: „Emiatt ne fájjon a fejed, mindjárt visszaszerzem azt az erszényt!” Magára kanyarította a köpönyegét, és odakívánta magát a királykisasszony szobájába; már ott is van, és a királykisasszony ott ül, és számlálja a pénzt, melyet egyfolytában szedeget az erszényből. Amint meglátja a katonát, azt sikoltozza, hogy tolvaj van nála, és olyan nagy hangon sikoltozik, hogy összeszalad az egész udvar, hogy elfogják a betolakodót. A katona hirtelenjében kiugrik az ablakon, a köpönyege meg fennakad valamiben, úgyhogy most már az is odavan. Amikor a három katona ismét egymásra talált, akkor már semmijük sem volt, csak a kürt. Annak a gazdája így szólt: „Majd én segítek a bajon. Háborút indítunk!” Aztán olyan sok huszárt és dragonyost kürtölt össze, hogy meg sem lehetett számolni őket. Aztán követet küldött a királyhoz, és megüzente neki: ha vissza nem adja az erszényt és a köpönyegét, a palotájából kő kövön nem marad. Könnyörgött a király a lányának, hogy adja már vissza a holmikat, még mielőtt a nyakukba szakad ez a rettentő balszerencse, de a lány nem fogadott szót, hanem azt mondta, hogy előbb még megpróbálkozik egy furfanggal. Szegény lánynak öltözött, füles kosarat vett a karjára, azzal ment át a katonai táborba, hogy mindenféle italok vannak eladók, és a komornájának is el kellett kísérnie. Mármost amikor ott van a táborban, olyan szépen kezd énekelni, hogy az egész hadsereg előszalad a sátrakból, és a kürt gazdája is odaszalad, és hallgatja. Amint megpillantja őt a királykisasszony, jelet ad a komornájának, az besurran a kürtös sátrába, fogja a kürtöt, és szalad vele a palotába. Ezután a királykisasszony is hazatért, és most már az összes varázseszköz a birtokában volt, és a három bajtárs mehetett megint koldulni.

Így hát útnak indultak. Akkor így szólt az egyikük, akié valaha volt az erszény: „Tudjátok mit? Nem maradhatunk örökké együtt. Ti menjeteK arra, én meg majd erre megyek!” Ment tovább egymagában, és egy erdőbe érkezett, és mivel fáradt volt, lefeküdt egy fa tövébe, hogy aludjon egy kicsit. Amikor felébredt és felnézett, látta, hogy egy szép almafa alatt volt az alvóhelye, és az ágai tele vannak pompás almával. Éhségében leszakított egyet, megette, majd még egyet. Abban a pillanatban növekedésnek indul az orra, és egyre növekszik, és olyan hosszú, hogy a katona már lábba sem állhat. Keresztül nő az erdőn, és még azon túl is hatvan mérföldön át. Két bajtársa pedig, amint bolyongtak a nagyvilágban, próbálták őt megkeresni, mert mégiscsak együtt a legjobb, de sehol sem találták. Egyszer csak az egyik belebotlott valamibe, és rálépett valami puhára. „Nahát! Ez meg mi lehet?” – gondolta. Az a valami megmozdult, és látszott, hogy egy orr. Elhatározták: „Végigmegyünk az orr mentén!” Végül eljutottak az erdőbe a bajtársukhoz, aki csak feküdt, és meg sem bírta mozdulni. A két másik fogott egy póznát, arra föltekerték az orrot, hogy majd együtt fölemelik, és úgy viszik, de ketten sem bírták el. Kerestek ott az erdőben egy szamarat, arra pakolták fel a bajtársukat és annak két póznára felcsavart hosszú orrát, és

így szállították. Amint egy darabot haladtak, bajtársuk olyan nehéznek érződött, hogy pihenniük kellett. Amint ott pihengettek, megláttak egy fát maguk mellett, amelyen pompás körték csüngtek, és a fa mögül előjött a kis piros emberke, és azt mondta az orrondinak: ha megeszik egy körtét, akkor le fog esni az orra. Az ormányos megette a körtét, és azon nyomban le is pottyant az orra, és csak annyi maradt belőle, amennyi előzőleg volt. Ezek után így szólt az emberke: „Szedjél az almából is, meg a körtéből is! Szárítsd ki és törd porrá mindkettőt, és akinek az almaport beadod, annak megnő az orra, ha pedig a körteporból adsz neki, akkor lepottyan a növekmény. Mondd magadat orvosnak, menj a palotába, és adj a királykisasszonynak az almáiból, meg az almaporból is: meglásd, még hússzorta hosszabbra növekszik az orra, mint neked, csak aztán légy állhatatos!”

A katona szedett az almákból, elment a királyi udvarba, ott kertészlegénynek adta ki magát, és azt mondta, olyan különleges almája van neki, amilyen ezen a vidéken nem fordul elő. Amikor a királykisasszony ezt meghallotta, arra kérte az apját, vegyen neki néhány szemet ebből az almából. A király pedig így szólt: „Vegyél te magad, amennyit akarsz!” A királykisasszony vásárolt az almákból, és egyet meg is evett. Annyira ízlett neki, hogy meg volt győződve róla: ő még világeletemben nem evett ilyen jót. Megevett még egyet, amikor pedig ez megtörtént, az orvos odébbállt. Akkor pedig a királykisasszony orra növekedésnek indult, és olyan iramban növekedett, hogy a lány már nem tudott felállni a székből, hanem székestől felborult. Az orr tovább növekedett, és hatvan könyöknyi hosszan rátekeredett az asztalra, hatvan könyöknyi hosszúságban a szekrényre, aztán az ablakon keresztül száz könyöknyi hosszúságban a palotára, és még további húsz méröldnyire elburjázott a városig.

Ott feküdt a szerencsétlen, mozdulni és moccanni sem bírt, és nem akadt orvos, aki segíteni tudott rajta. Az öreg király kihirdette: ha van olyan külföldi, aki a lányán valamilyen gyógyszerrel segíteni tud, busás jutalomra számíthat. Éppen erre várt az öreg katona, ajánlkozott orvosdoktornak: „Ha Isten is úgy akarja, segíték felséged lányán.” Beadott neki az almaporból, mire az orr ismét növekedésnek indult, és még az előbbinél is terjedelmesebbé vált. Este beadott neki némi körteport, ettől az orr egy kicsit összébb húzódott, de nem nagyon. Másnap ismét almaport adott neki, hogy ráijesszen és megbüntesse: erre az orr ismét megnőtt, jóval nagyobb mértékben, mint amennyit előzőleg zsugorodott. Végül így szólt a katona: „Méltóságos királykisasszony, úgy veszem észre, ön régebben el tulajdonított valamit. Ha ön azt ide nem adja, nem lesz önnek segítség.” Azt felelte a királykisasszony: „Nem értem, miről beszélsz.” Mire a katona: „Márpedig úgy van, ahogy mondom, mert különben segítene a győgyporom. Ha ön ide nem adja azt, amit ellopt, akkor ön bele fog halni a hosszú orrába.” Mire az öreg király így szólt: „Add már oda neki azt az erszényt, azt a köpönyeget és azt a kürtöt, amit igenis elloptál, különben sohasem lesz kisebb az orrod!” Ezek után a komornának elő kellett hoznia és átnyújtania mindhárom tárgyat, a katona pedig beadta a körteport, akkor aztán a királykisasszonynak lehullott az orra, és kettőszázötven szolgának kellett jönnie, hogy feldarabolják. A katona pedig fogta az erszényét, a köpönyeget és a kürtöt, vitte őket a bajtársaihoz, aztán visszabűvölték magukat a kastélyba. Bizonyára még most is ott laknak, és közös háztartást vezetnek.

■ ■ ■

Márton László fordítása